

IV. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

I. Kodeks karny z 1932 r.

Art. 2. Zgodnie z ustaloną judykaturą przez termin „ustawa” zawarty w art. 2 k. k. należy rozumieć cały stan prawny decydujący o karalności danego czynu przestępnego, przy czym za względniejszy uznać należy ten stan prawny, który jest najkorzystniejszy dla sprawcy, przy uwzględnieniu nie tylko przesłanek penologicznych, ale i kryminologicznych (30 XI 1959 — II K 743/59).

Art. 2. O tym, czy stosować należy ustawę obowiązującą w chwili popełnienia przestępstwa (dawną) czy też ustawę obowiązującą w chwili wyrokowania (nową), nie decyduje okoliczność, jakie sąd kary ma zamiar wymierzyć, bądź też wymierza, ani też, że z tytułu wysokości wymierzonych kar nie nastąpiło pogorszenie sytuacji oskarżonych, gdyż o zastosowaniu ustawy dawnej czy nowej decyduje wyłącznie okoliczność, czy ustawa dawna jest względniejsza dla sprawcy (13 IV 1960 — II K 993/59).

Art. 14. Dolus directus vel eventualis zachodzić musi w czasie dokonania przestępstwa, natomiast dolus powstały po dokonaniu czynu (dolus subsequens) przy przestępstwie kradzieży nie ma znaczenia (inaczej natomiast rzecz się ma np. przy przestępstwie trwałym) (4 III 1960 — II K 1051/59).

Art. 35. Przepis art. 35 k. k. nie daje podstawy do wydania wyroku łącznego, obejmującego kary za zbiegające się przestępstwa i wykroczenia (30 VI 1960 — V K 344/60).

Art. 21. Z przepisu art. 21 k. k. wynika, że przy obronie koniecznej nie ma zastosowania ani zasada subsydiarności, ani też zasada proporcjonalności dóbr. Oznacza to, że osoba działająca w obronie koniecznej nie musi wyczerpywać innych środków w celu odparcia zamachu na dobro własne lub innej osoby, czyli może odeprzeć zamach wszelkimi rozporządzalnymi środkami, chociażby z naruszeniem proporcji między dobrem zagrożonym a poświęconym, jednakże nie wolno przekroczyć przy tym granic konieczności. W przypadku niezachowania warunków konieczności zachodzi przekroczenie granic obrony koniecznej (12 X 1960 — IV K 582/60).

Art. 133. Napaść na urzędnika będzie miała charakter chuligański wówczas, gdy nastąpi bez powodu, z łobuzerstwa albo w czasie interweniowania władzy przy wybrykach czy przestępstwach o charakterze chuligańskim, gdy całe zachowanie się sprawcy wskazuje na to, iż celem jego działania jest okazanie nieposzanowania dla ustalonych zasad współżycia społecznego (25 II 1960 — V K 1483/59).

Art. 195 Przedmiotowa strona przestępstwa z art. 195 k. k. polega na bezprawnej zmianie stanu cywilnego (28 IV 1960 - V K 173/59).

Art. 199. Małżonek, który nie jest pozbawiony władzy rodzicielskiej, może być podmiotem przestępstwa określonego w art. 199 k. k. w wypadku, gdy w sprawie

o unieważnienie małżeństwa wykonywanie władzy rodzicielskiej powierzono drugiemu małżonkowi (31 VII 1960 — VI K O 14/60).

Art. 230. Dla przyjęcia winy oskarżonego nie ma żadnego znaczenia okoliczność, że nie znał on instrukcji dla kierowców pojazdów mechanicznych, ogłoszonej w Dzienniku Taryf i Zarządzeń Komunikacyjnych z dnia 2 IX 1948 r., zabraniającej kierowcy przedsięwzięcia wyjazdów w razie zasłabnięcia lub niedyspozycji (27 VI 1960 — IV K 273/60).

Art. 255 § 5. Przepięstwo określone w § 1 art. 255 k. k., a polegające na zniesławieniu urzędnika, przestaje podlegać ściganiu w trybie prywatno-skargowym z chwilą wystąpienia władzy przełożonej z wnioskiem o ściganie w myśl § 5 tego artykułu (7 sędziów 25 VIII 1960 — VI K O 33/60).

Art. 286 § 1. Funkcjonariusza MO — będącego po służbie — nie można uważać za „osobę prywatną”, skoro miał on przy sobie broń służbową. Przeciwno takiemu pogładowi przemawia ponadto szczególny charakter służby funkcjonariuszy MO (15 III 1960 — IV K 22/60).

Art. 293. Strażnik Straży Przemysłowej nie jest przedmiotem ochrony prawnej z art. 134 k. k., natomiast udzielenie lub danie obietnicy udzielenia takiemu strażnikowi korzyści majątkowej lub osobistej może stanowić podżeganie do przestępstwa urzędniczego — (z rozdziału XLI k. k.) (28 IV 1960 — VI K O 13/60).

II. Kodeks postępowania karnego

Art. 34. Wyłączeniu na podstawie art. 34 § 1 lit. h) k. p. k. podlega każdy sędzia, który brał udział w uchylonym następnie przez sąd odwoławczy orzeczeniu, zawierającym merytoryczną ocenę czynu oskarżonego. Do takich orzeczeń należy postanowienie sądu o umorzeniu postępowania karnego z powodu znikomego niebezpieczeństwa społecznego czynu (art. 49 k. p. k., 7 sędziów 21 V 1959 — VI KO 50/59).

Art. 37. Przepis art. 37 k. p. k. wymaga, aby między sędzią a jedną ze stron zachodził stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego.

Sąd tylko wówczas musi zastosować art. 37 k. p. k., gdy strona złożyła odpowiedni wniosek lub gdy nastąpiło „żądanie sędziego”, a zatem w razie braku takiego wniosku lub „żądania sędziego” nie można mówić o jakimkolwiek uchybieniu ze strony sądu (6 V 1960 — IV K 156/60).

Art. 37. Przepis art. 37 k. p. k. ma na względzie te sytuacje życiowe, których z góry przewidzieć się *nie* da, a w których bezstronność sędziego mogłaby być podana w wątpliwość. Powaga sądu i powaga sędziego wymagają nie tylko zupełnej wewnętrznej bezstronności sędziego, ale i skrupulatnego przestrzegania, aby sytuacja zewnętrzna nie pozwalała na wysunięcie argumentów godzących w tę bezstronność. Strona zgłaszająca wniosek wskazała na stosunek zależności służbowej pomiędzy pokrzywdzoną a sędziami, co mogło stanowić rozsądną i poważną podstawę, podważającą przekonanie o bezstronności (25 VI 1960 — V K 525/60).

Art. 44. Postanowienia rozstrzygające wnioski o odszkodowanie sąd powinien uzasadniać (7 sędziów 23 VI 1960 — V K 132/60).

Art. 65. Ocena, czy w sprawie z oskarżenia prywatnego został naruszony interes publiczny, należy do prokuratora. Uznanie zatem przez prokuratora, że objęcia oskarżenia wymaga interes publiczny, nie podlega kontroli sądu (uchwała SN z 14 VIII 1958 — I KO 82/58, wyrok z 14 V 1958 — III K 753/57, postanowienie składu 7 sędziów z 13 XII 1956 — III KO 17/56).

Skoro prokurator domagając się na rozprawie sądowej I instancji ukarania oskarżonych za przestępstwo z art. 237 § 1 k.k. uzasadnił w sposób należyty, że interes publiczny wymaga ścigania oskarżonych ze względu na to, że dopuścili się oni przestępstw na drodze wiejskiej, a więc w miejscu publicznym, to sąd nie miał żadnych podstaw do kwestionowania i badania słuszności tej decyzji oraz do umorzenia postępowania karnego w sprawie i powinien być orzec co do istoty sprawy (2 VI 1960 — V K 319/60).

Art. 111. Opinia biegłego pismoznawcy, jak każdy inny dowód w sprawie, ulega swobodnej ocenie sądu wyrokującego i wbrew twierdzeniu rewizji — w świetle obowiązujących zasad procesu karnego — nie stanowi ze względu na swój rodzaj mniej wartościowego dowodu. O wartości takiej opinii decyduje przede wszystkim jej treść, sposób i warunki jej opracowania oraz kwalifikacje zawodowe biegłego (24 X 1960 — III K 693/59).

Art. 299 § 1. Każdy ze świadków powinien zeznawać, co mu w sprawie wiadomo, a sąd i strony przy pomocy odpowiednich pytań powinny ułatwić świadkowi ujawnienie tych wiadomości. Nawet oświadczenie świadka, że nie pamięta uprzednio składanych zeznań i powoływanie się na nie z własnej inicjatywy, nie zwalnia sądu od obowiązku przesłuchania tego świadka, zaś ujawnienie jego uprzednich zeznań, będące wyjątkiem, powinno następować tylko w ściśle przewidzianych treścią art. 299 § 1 k.p.k. warunkach. Odmienne sposoby przesłuchiwanie świadków narusza bowiem zasadę bezpośredniości procesu (5 V 1960 — V K 1026/59).

Art. 300. Wprowadzie przepis art. 300 § 1 pkt 6 k.p.k. daje sądowi uprawnienia do odczytywania na rozprawie wszelkich złożonych do akt dokumentów, jednak za dokument w tym rozumieniu nie można w danym wypadku uważać odpisu protokołu przesłuchania w toku odrębnego postępowania w charakterze podejrzanego osoby, która w sprawie rozpoznawanej przez sąd była przesłuchiwana jako świadek, gdyż tego rodzaju interpretacja art. 300 § 1 pkt 6 k.p.k. zmierzałaby do obejścia przepisów art. 299 k.p.k., regulujących sposób ujawniania na rozprawie protokołów przesłuchiwanie świadków i oskarżonych lub podejrzanych, które sporządzono w śledztwie lub na rozprawie w tej czy innej sprawie (23 VIII 1960 — III K 30/60).

Art. 339. Sąd orzekający może dać wiarę jednej części zeznań świadka, odmawiając wiarygodności innej części wówczas, jeżeli stanowisko swoje w tym względzie uzasadni na tle nie tylko zeznań tego świadka, lecz także przy porównaniu ich z innymi dowodami w sprawie, wskazując te dowody, które potwierdzają fragment zeznań tego świadka, oraz te dowody, które przeczą innemu fragmentowi zeznań lub go nie potwierdzają. Dopiero tego rodzaju uzasadnienie, wskazujące, dlaczego sąd dał wiarę części zeznań świadka, a w innej części wiarygodności odmówił, mogłoby być uznane za należyte (18 V 1960 — IV K 181/60).

Art. 339. W procesie poszlakowym poszczególne dowody pośrednie najczęściej dają tylko pewne prawdopodobieństwo, a nabierają wartości dowodowej, gdy występują w zespołach. Stąd konieczność rozważenia wszystkich poszlak we wzajemnym powiązaniu i przeprowadzenie dokładnego rozumowania sądu zakończonego wnioskiem o winie lub niewinności oskarżonych (27 I 1960 — III K 270/59).

Art. 373 § 3. Strona — a stroną skarżącą przy rewizji na niekorzyść oskarżonego jest oskarżyciel — może podnosić tylko takie zarzuty, które szkodzą jej interesom. Skoro w sprawie niniejszej obecność oskarżonego lub jego obrońcy na rozprawie nie była obowiązkowa i oskarżony ani jego obrońca na rozprawę się

nie stawił, to znaczy że oskarżony nie skorzystał ze swego uprawnienia. Gdyby więc zachodziła podstawa do stwierdzenia, że nastąpiło to wskutek zaniechania zawiadomienia oskarżonego o terminie rozprawy, wówczas tylko oskarżonemu przysługiwałoby z tego tytułu zarzut obrazy jego praw. Nie może natomiast oskarżyciel zarzutem obrazy praw oskarżonego uzasadniać wniosku o zaostreniu kary (27 X 1960 — V K 725/60).

Art. 377. Uznanie wyroku za nieważny następuje w formie postanowienia nawet na rozprawie rewizyjnej (21 VII 1960 — VI KO 30/60).

Art. 393. Umieszczenie w zamkniętym zakładzie leczniczym oskarżonego uznanego za mającego zmniejszoną poczytalność (art. 18 § 1 k.k.), nie jest karą, lecz środkiem zabezpieczającym, który ma na celu nie tylko zabezpieczenie społeczeństwa przed przestępstwami osób nie przystosowanych do zasad współżycia społecznego, lecz przede wszystkim leczenie oskarżonego i w ten sposób w istocie stanowi nie pogorszenie, lecz polepszenie doli takiego sprawcy przestępstwa (3 VIII 1960 — IV K 396/60).

Art. 448. W postępowaniu karnym sąd może badać tylko zasadność podwyżki wynagrodzenia adwokata przekraczającej granice przewidziane § 2 i § 3 rozporządzenia ministra sprawiedliwości z 19 VIII 1953 r. w sprawie wynagrodzenia adwokatów za wykonywanie „czynności zawodowych” — Dz. U. nr 40, poz. 176 (29 IX 1960 — VI KO 47/60).

Art. 513. Bieg terminu z art. 513 k. p. k. zaczyna się od dnia zawiadomienia przez sąd osoby zainteresowanej w sposób określony przepisami kodeksu postępowania karnego — o treści zapadłego orzeczenia, dającego podstawę do odszkodowania w myśl art. 510 k. p. k. (7 sędziów 22 XII 1960 — VI KO 66/60).

III. Ustawy związkowe i dodatkowe

a) *Dekret z 1 III 1946 r. (Dz. U. nr 14, poz. 99).*

Art. 7. Rzeczy stanowiące przedmiot przestępstwa z art. 7 dekretu z 1 III 1946 r. o rejestracji i zakazie wywozu dzieł sztuki plastycznej oraz przedmiotów o wartości artystycznej, historycznej lub kulturalnej (Dz. U. nr 14, poz. 99 z 1946 r.) nie stanowią przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa, ani narzędzi, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstw, o których mówi art. 50 k.k. (7 sędziów 22 XII 1960 — VI KO 104/59).

b) *Ustawa z 18 VI 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. nr 36, poz. 228).*

Art. 2 § 3. W przepisie art. 2 § 3 ustawy z 18 VI 1959 r. jest mowa o wartości zagarnięcia mienia, a więc o wysokości przywłaszczonej sobie przez sprawcę lub sprawców sumy, a nie o wysokości tej kwoty, która przypadła każdemu z nich w wyniku podziału (15 IX 1960 — V K 464/60).

Art. 2. Bezprawne użytkowanie mienia społecznego nie stanowi jego zagarnięcia, jeżeli nie łączy się z objętym zamiarem sprawcy uszczupleniem tego mienia (zużycie służących do eksploatacji materiałów, lub trwały uszczerbek samego mienia) i przysporzeniem przez sprawcę sobie lub komu innemu uszczuplonej części mienia społecznego (7 sędziów 22 XII 1960 — V KO 27/60).

c) *Ustawa z 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. nr 69, poz. 434).*

Art. 28. Ustalenie krytycznego progu nietrzeźwości, dokonane na zasadzie doświadczeń wynikających z obserwacji, które uwzględniają specyficzne i zmienne

dla danego kraju i jego ludności warunki, stanowi zadanie orzecznictwa, które korzysta w tej mierze z pomocy przedstawicieli nauki i praktyki w zakresie medycyny sądowej, tj. osób mających bezpośrednią możliwość dokonywania wspomnianych obserwacji i opartych na nich wniosków o charakterze uogólniającym.

Naukowo stwierdzono, iż stężenie alkoholu we krwi powyżej 0,5% w pełni uzasadnia przyjęcie stanu nietrzeźwości, tj. mniejsze lub większe upośledzenie sprawności psychomotorycznej kierowcy pojazdu mechanicznego (7 sędziów 23 VI 1960 — V K 484/60).

Art. 28 § 1. Przepis art. 28 § 1 ustawy z 10 XII 1959 r. określa w swej dyspozycji przestępstwo formalne, polegające na prowadzeniu pojazdu mechanicznego, służącego do komunikacji lądowej, w stanie nietrzeźwości, tzn. że już sam fakt prowadzenia takiego pojazdu w stanie nietrzeźwości pociąga za sobą odpowiedzialność karną kierowcy z tego przepisu prawa, chociażby kierowca ten prowadził pojazd mechaniczny zupełnie prawidłowo i nie spowodził konkretnego niebezpieczeństwa katastrofy w komunikacji lądowej lub też nie spowodował żadnej katastrofy (24 XI 1960 — V K 556/60).

Zebrał

Stefan Kalinowski

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Dekret z dnia 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. nr 23, poz. 97)

Art. 4. Syndyk masy upadłościowej nie jest pracownikiem w rozumieniu art. 4 dekretu (11 I 1960 — TR III 1454/59).

Art. 7 ust. 2. Wobec braku odmiennego uregulowania kryteriów oceny, czy czynności dozorców w domach prywatnych wypełniają wymagania co do normy zatrudnienia określonej w art. 7 ust. 2 dekretu, należy również w stosunku do tych dozorców stosować kryteria miarodajne w domach pozostających w administracji miejskich i wiejskich zarządów mieszkalnych (25 IV 1960 — TR III — 2001/59).

Art. 10. Przepisy zarządzenia ministra pracy i opieki społecznej z 18 V 1953 r. w sprawie przeliczania zarobków sprzed 4 I 1953 r. itd. (M. P. A-51, poz. 575) należy w drodze analogii stosować również przy przeliczaniu uposażeń sprzed 4 I 1953 r. (3 III 1960 — TR II 529/59).

Art. 12 i 34. Jeżeli u pracownika, który rozpoczął zatrudnienie w stanie inwalidztwa kwalifikującego go do I grupy inwalidów, nastąpi takie pogorszenie stanu zdrowia, które — oceniane niezależnie od jego stanu zdrowia z czasu przed podjęciem zatrudnienia — uzasadnia zaliczenie go do III grupy inwalidów, ma on — jeśli spełnia wszystkie warunki wskazane w art. 34 dekretu — prawo do renty inwalidzkiej I grupy (11 XI 1959 r. - TR II 1055/59).

Art. 14 ust. 2 i 67. W przypadkach, w których data zgłoszenia wniosku stanowi podstawę określenia, od kiedy ma się rozpocząć wypłata renty, decyduje data zgłoszenia wniosku do organu rentowego.

Wprawdzie art. 67 dekretu upoważnia zakład pracy lub radę zakładową — za zgodą osoby zainteresowanej — do zgłoszenia wniosku o rentę, jednakże z prze-

pisu tego nie można wysnuć zasady, że zgłoszenie przez zainteresowanego wniosku o rentę w zakładzie pracy lub w radzie zakładowej ma ten sam skutek prawny, co zgłoszenie wniosku w organie rentowym. Skutki związane ze zgłoszeniem wniosku w zakresie prawa materialnego (art. 14 ust. 2 dekretu) i w zakresie prawa formalnego (art. 208 ust. 3 prawa o sądach ubezpieczeń społecznych) następują dopiero wtedy, gdy wniosek złożony przez zainteresowanego (w zakładzie pracy lub radzie zakładowej) zostanie zgłoszony do organu rentowego przez zakład pracy lub radę zakładową (4 IX 1959 r. — TR II 1106/58).

Art. 22. Warunek przejścia nie zrealizowanych uprawnień zmarłego pracownika do świadczeń emerytalnych (art. 22 ust. 2 dekretu) na małżonka, dzieci i kolejno na dalszych członków rodziny — pozostawanie zmarłego na utrzymaniu tych osób lub tych osób na jego utrzymaniu, powinien być rozumiany jako warunek przyczyniania się w sposób istotny do utrzymania.

Za istotne przyczynianie się do utrzymania drugiej osoby uważać należy dostarczanie środków na zaspokojenie potrzeb życiowych na poziomie odpowiadającym wiekowi i stanowi zdrowia osoby zainteresowanej. Samo zatem posiadanie przez tę osobę własnego źródła dochodu, chociażby wystarczającego na zaspokojenie najkonieczniejszych potrzeb życiowych, nie wyklucza przyjęcia, że do jej utrzymania przyczynia się członek rodziny w sposób istotny, jeżeli własny dochód osoby utrzymywanej nie osiąga wysokości wystarczającej na zaspokojenie wszystkich jej potrzeb życiowych w sensie wyżej wskazanym (14 10 1959 TR II — 778/59).

Art. 28. Pracownikowi, który nie ukończył wieku starczego, nie może być przyznana renta starcza.

Przepis art. 28 ust. 3 dekretu nie zawiera wyjątku od tej zasady, lecz przewiduje jedynie na rzecz długoletnich pracowników odstępstwo od rygoru, by pracownik ubiegający się o rentę starczą ukończył wiek starczy w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od ustania zatrudnienia (28 I 1960 — TR I 955/59).

Art. 47. Prawo do renty rodzinnej, którego utrata nastąpiła wskutek wstąpienia w nowy związek małżeński, może zostać odzyskane tylko wskutek unieważnienia pierwszego związku małżeńskiego, a nie przez jego rozwiązanie wskutek rozvodu (11 XI 1959 — TR II 36/59).

Art. 73. Za nowy dowód, stanowiący podstawę do wznowienia postępowania zakończonego prawomocną decyzją, należy uważać taki dowód, który stwierdza fakt poprzednio istniejący, lecz z jakichkolwiek powodów nie ujawniony przed wydaniem decyzji (14 I 1960 TR I 725/59).

Art. 86 i 95. Merytoryczne rozpoznanie wniosku o rentę starczą osoby, której w swoim czasie odmówiono prawa do renty wypadkowej lub do renty inwalidzkiej na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 VII 1954 r., nie jest rewizją decyzji wydanej w sprawie renty wypadkowej albo renty inwalidzkiej (8 VIII 1960 — TR III 151/60).

a) *Dekret z dnia 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1956 r. nr 43, poz. 200)*

b) *Rozporządzenie ministra pracy i opieki społecznej z dnia 22 XI 1956 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru renty (Dz. U. nr 59, poz. 280)*

Art. 10 dekretu i § 7 rozporządzenia. Ryczałt na utrzymanie konia przez leśniczego lasów państwowych nie powinien być doliczany do jego zarobków i do podstawy wymiaru renty. Ryczałt ten bowiem nie stanowi wynagrodzenia za

pracę, lecz zryczałtowany zwrot kosztów ponoszonych w związku z zatrudnieniem, jak każdy zwrot kosztów lokomocji w związku z pracą (8 VII 1960 r. — TR II 1845/59)¹.

Art. 10 dekretu i § 7 ust. 1 i 4. W sprawach, w których wniosek o rentę został zgłoszony przed 1 VII 1958 r., udział w części nadwyżki wynikającej z zatwierdzonego bilansu rocznego spółdzielni pracy jest zarobkiem zaliczalnym do podstawy wymiaru renty (uchwała kolegium 7 sędziów TUS 25 X 1960).

Art. 10 dekretu oraz § 9 ust. 2 i § 11 pkt 4 rozporządzenia. W razie niezgłoszenia do ubezpieczenia pracownika zatrudnionego w nie uspołecznionym zakładzie pracy, za podstawę wymiaru jego renty emerytalnej należy przyjąć kwotę 500 zł. Natomiast bez znaczenia dla oznaczenia podstawy wymiaru renty jest zaświadczenie pracodawcy nie uspołecznionego zakładu pracy o wysokości zarobków pracownika (9 X 1959 — TR II 1365/58)².

a) *Dekret z dnia 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin* (Dz. U. z 1958 r. nr 23, poz. 97).

b) *Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 V 1958 r. w sprawie zawieszenia prawa do renty oraz zasad wypłacania inwalidzkiej renty wyrównawczej* (Dz. U. nr 26, poz. 111).

Art. 31 ust. 3, 39 ust. 3, 45 ust. 4 dekretu i § 2 ust. 1 pkt 7 i § 10 rozporządzenia. Dla oceny, czy prawo do renty podlega zawieszeniu z tytułu dochodu z budynku, miarodajny jest dochód z nieruchomości budynkowych w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym.

Według przepisów o podatku dochodowym (art. 6 i nast. dekretu z 26 X 1950 r. — Dz. U. z 1957 r., nr 7 poz. 26) dochodem z nieruchomości budynkowej jest różnica między sumą przychodów z tej nieruchomości a kosztami osiągnięcia, zachowania i zabezpieczenia tych przychodów, osiągnięta w danym roku podatkowym. Do kosztów tych należą w szczególności odsetki od długów, składki na rzecz grup gospodarczych, do których dana osoba należy, podatki i inne daniny publiczne, składki ubezpieczeniowe, wpłaty na fundusz gospodarki mieszkaniowej oraz inne koszty, jak wydatki na dozorcę, wywóz śmieci, czyszczenie kominów (21 V 1960 — TR III 325/60).

Art. 31 ust., 3, 39 ust. 3, 45 ust. 4 dekretu i § 2 ust. 1 pkt 7 i ust. 2 rozporządzenia. Ocena kwestii, czy prawo do renty ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przez rencistę zarobków z tytułu zatrudnienia, powinna być dokonana na podstawie § 2 ust. 2, a nie na podstawie § 2 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia z 6 V 1958 r. Wobec tego wykonywanie przez rencistę zatrudnienia nie powoduje zawieszenia prawa do renty tylko wtedy, jeżeli zatrudnienie jest wykonywane dorywczo lub w niepełnym wymiarze godzin, o zarobki przez niego osiągnane są niższe niż 500 zł miesięcznie (26 VIII 1960 — TR III 1763/60).

Art. 39 ust. 3 dekretu i § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia. Nie zawiesza się prawa do renty inwalidzkiej rencistom prowadzącym zakłady rzemieślnicze, jeżeli nie opłacają podatku obrotowego i dochodowego z powodu zwolnienia ich od podatku na podstawie rozporządzenia ministra finansów z 7 XII 1956 r. w sprawie zwolnienia od podatków nowo zakładanych drobnych zakładów rzemieślniczych i cha-

¹ Rozstrzygnięcie to jest aktualne również po dokonaniu nowelizacji dekretu (nowy tekst jednolity — Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 97) i rozporządzenia (Dz. U. z 1958 r., poz. 113).

² Por. przypis 1.

łupniczych oraz przemysłu ludowego i domowego — Dz. U. nr 90, poz. 286 (20 VII 1959 r. — TR III 219/59).

a) *Dekret z 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin* (Dz. U. z 1958 r. nr 23, poz. 97).

b) *Ustawa, z dnia 27 IV 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli* (Dz. U. nr 12 poz. 63).

Art. 7 dekretu i art. 37 ust. 1 ustawy. Okres czasu, w którym nauczyciel był zawieszony w czynnościach służbowych na mocy art. 37 ust. 1 ustawy o prawach i obowiązkach nauczycieli z ograniczeniem uposażenia do 50% i którego to okresu z powodu skazania dyscyplinarnego lub sądowego nie zalicza się do wysługi lat dla wymiaru uposażenia — stanowi okres zatrudnienia w rozumieniu art. 7 dekretu z 25 VI 1954 r. (uchwała kolegium 7 sędziów TUS 25 V 1960 r.).

a) *Ustawa z dnia 25 II 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządkiem państwowym* (Dz. U. nr 11, poz. 37)

b) *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 IV 1958 r. w sprawie podstawy wymiaru renty dla osób, których przedsiębiorstwa lub nieruchomości rolne przejęte zostały na własność państwa* (Dz. U. nr 20, poz. 83).

c) *Rozporządzenie ministra pracy i opieki społecznej z dnia 8 IV 1958 r. w sprawie rent dla byłych właścicieli przedsiębiorstw przejętych na, własność państwa oraz członków ich rodzin* (Dz. U. nr 20, poz. 91)

Art. 12 ustawy i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów oraz § 4 ust. 2 rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej. W każdym przypadku przyznania b. właścicielom przedsiębiorstw przejętych na własność państwa — renty inwalidzkiej z powodu tego przejęcia, podstawą wymiaru renty jest kwota 500 zł (16 I 1960 — TR III 1399/59).

Ustawa z 28 VII 1939 r. — prawo o sądach ubezpieczeń społecznych (Dz. U. nr 71, poz. 476 z późniejszymi zmianami)

Art. 148 § 1 i 223 § 1. Zachodzi naruszenie art. 148 § 1 prawa, uzasadniające żądanie uchylenia wyroku okręgowego sądu ubezpieczeń społecznych, jeżeli sąd nie zawiadomił o terminie rozprawy pełnomocnika procesowego (adwokata) ustanowionego w sprawie i rozprawa odbyła się bez udziału tego pełnomocnika (16 XI 1960 — TR III 711/60).

Art. 314 i 342. W przypadku zaskarżenia do okręgowego sądu ubezpieczeń społecznych decyzji organu rentowego częściowo uwzględniającej żądanie (roszczenie) skarżącego i przyznającej mu świadczenia, jednak w mniejszym zakresie niż tego żądał — przedmiotem sporu (postępowania sądowego) staje się żądanie skargi obejmujące jedynie część roszczenia, którego organ rentowy nie uwzględnił.

W takim przypadku, pomimo że sentencja wyroku okręgowego sądu nie uwzględniająca skargi na decyzję organu rentowego mówi zgodnie z przepisem art. 314 prawa o zatwierdzeniu decyzji, mamy w rzeczywistości do czynienia nie z zatwierdzeniem decyzji, lecz z oddaleniem skargi. W konsekwencji tego wyrok zatwierdzający prawomocnie taką decyzję ma powagę rzeczy osądzonej tylko w stosunku do żądania określonego w skardze, bo jedynie ono a nie świadczenie przyznane w zaskarżonej decyzji było przedmiotem sporu. Jeżeli więc organ rentowy stwierdzi, że prawo do świadczenia przyznanego decyzją zatwierdzoną prawomocnym wyrokiem nie istniało, może — bez ujmy dla powagi sprawy prawomocnie osądzonej tym wyrokiem — na zasadzie art. 19 ust. 1 dekretu o pow-

szechnym zaopatrzeniu emerytalnym wstrzymać w trybie art. 73 ust 2 tego dekretu dalszą wypłatę świadczeń (27 I 1960 — TR II 441/59).

Art. 239, 313 § 1 i 326 § 1. Inna niż dokonana przez organ rentowy ocena przez okręgowy sąd ubezpieczeń społecznych zeznań świadków złożonych w postępowaniu przed tym organem stanowi naruszenie istotnych przepisów postępowania, jeżeli sąd nie uzasadnił należycie powodów takiej oceny ani też nie przeprowadził ponownego przesłuchania tych świadków (7 XI 1959 TR III 1135/59).

Zebrął
Czesław Wasilkowski

ORZECZNICTWO GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

Dekret z 5 VIII 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (tekst jednolity — Dz. U. nr 29, poz. 132 z roku 1958).

Art. 30 ust. 1. Pozbawiona jest podstaw rewizja nadzwyczajna w sprawie arbitrażowej o drobnej wartości przedmiotu sporu, jeżeli spór nie ma charakteru precedensowego (16 III 1960 — RN 15/60).

Art. 30 ust. 1. Jeżeli ocena okoliczności sprawy dokonana zostanie przez Główną Komisję Arbitrażową w oparciu o całokształt okoliczności sprawy i nie jest z materiałem tym sprzeczna, to merytoryczna trafność tej oceny nie podlega sprawdzeniu w postępowaniu rewizyjnym (29 III 1960 — RN 11/60).

Art. 30 ust. 3. Uchybiony termin na wniesienie rewizji nadzwyczajnej nie może być przywrócony (17 II 1960 — RN 4/60).

Ustawa z 1 VII 1958 r. o rozliczeniach pieniężnych jednostek gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 44, poz. 215)

Art. 7 ust. 4. Przewidziana w ustawie z 1 VII 1958 r. o rozliczeniach pieniężnych jednostek gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 44, poz. 215) 12 — procentowa stopa odsetek za opóźnienie w zapłacie ma zastosowanie do wszystkich należności wynikających ze stosunku dostawy, a więc m. in. ma zastosowanie w przypadku, gdy dostawca opóźnia się ze zwrotem nienależnie otrzymanej zapłaty za zwrócony mu przez odbiorcę towar (29 II 1960 XIII — 9/60).

Rozporządzenie ministra finansów z 13 VIII 1958 r. w sprawie form rozliczeń za dostawę, roboty i usługi pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 54, poz. 264)

§ 3 i § 4. Przy uiszczaniu należności za dostawę w trybie polecenia przelewu oraz w trybie inkasa bankowego za datę zapłaty uważać należy dzień, w którym nastąpiło obciążenie rachunku bankowego dłużnika (12 IV 1960 — RN 25/60).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 IX 1258 r. w sprawie ustalenia odsetek zwłoki w uiszczeniu czynszu najmu i innych należności z tytułu najmu (Dz. U. nr 57, poz. 285).

Wysokość odsetek z tytułu opóźnienia w zapłacie czynszu najmu lokalu użytkowego wynosi 5% w stosunku miesięcznym (14 V 1960 — III R 380/60).

Dekret z 24 XII 1952 r. o przewozie przesyłek i osób kolejami (Dz. U. nr 4, poz. 7 z roku 1953)

Art. 12. Wpisanie przez kolej na wtórniku listu przewozowego w rubryce „waga kolei” danych co do wagi przesyłki stanowi stwierdzenie, że przesyłkę

o tej właśnie wadze kolej przyjęła do przewozu i za tę wagę kolej jest odpowiedzialna, choćby pracownik dokonujący wpisu działał wadliwie (24 VI 1960 — RN 53/59).

Art. 36 ust. 3 i art. 106 ust. 1 pkt 1. Przewidziana w obowiązujących przepisach sankcja w postaci obowiązku zapłaty przez kolej kary za niepodstawienie wagonów objętych pięciodniowym planem przewozów ma zastosowanie w przypadku, gdy kolej nie podstawiła wagonów objętych miesięcznym planem przewozów (20 IV 1960 — RN 26/60).

Art. 49. Przewidziane w art. 49 dekretu o przewozie przesyłek i osób kolejami uprawnienie kolei do podwyższenia kary umownej w przypadku nadmiernego nagromadzenia się przesyłek na stacji nie ma charakteru sankcji za zawinione spowodowanie takiego nagromadzenia przesyłek, może więc nastąpić bez względu na to, czy i kto je zawinił (18 V 1960 — RN 34/60).

Art. 101, 102 ust. 4 pkt 4, 127 ust. 1 pkt 1, 2. Jeżeli w wyniku przekroczenia przez kolej terminu dostawy przesyłka uległa uszkodzeniu, a osoba uprawniona dokonała czynności, które w świetle art. 127 ust. 1 pkt 2 i 3 dekretu o przewozie przesyłek i osób kolejami niezbędne są dla zachowania w stosunku do kolei roszczeń z tytułu uszkodzenia przesyłki, to roszczenia te nie wygasają z powodu niewniesienia do kolei reklamacji w dwumiesięcznym terminie przewidzianym w art. 127 ust. 1 pkt 1 powołanego dekretu dla zgłaszania roszczeń z tytułu przekroczenia terminu dostawy (30 VI 1960 — RN 47/60).

Ogólne warunki ubezpieczenia w transporcie krajowym mienia jednostek gospodarki uspołecznionej, obowiązujące od 1 I 1952 r., (Postanowienie Ministerstwa Finansów z 6 III 1952 r.)

Gdy transport towarów dokonywany był przez ubezpieczającego (dostawcę towaru) własnymi lub najętymi środkami przewozowymi, wówczas Państwowy Zakład Ubezpieczeń obowiązany jest do pokrycia strat z tytułu uszkodzenia towaru stwierdzonego w okresie nie dłuższym niż 7 dni od wydania towaru, jeżeli ubezpieczający udowodni, że uszkodzenie nastąpiło w okresie objętym ubezpieczeniem, tj. do chwili złożenia towaru w magazynie. Ponadto ubezpieczający powinien udowodnić, że szkoda ma charakter losowy, tj. że powstała mimo dołożenia przez ubezpieczającego w czasie transportu należytej staranności (30 X 1959 — RN 39/59).

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z 15 X 1956 r. w sprawie przydziałów, rozdzielników, uzgodnień dostaw i ogólnych warunków dostawy (M. P. nr 89, poz. 1016)

§ 30 i § 31 załącznika nr 2. Jeżeli dostawca wydał towar osobie, która nie posiadała wystawionego przez odbiorcę pisemnego upoważnienia do odbioru, a towar ten nie dotarł do odbiorcy, dostawca nie może żądać za niego zapłaty, chociażby dostarczenie towarów poprzez wydawanie ich wspomnianej osobie, pomimo nieprzedstawienia przez nią stosownych upoważnień, stanowiło istniejącą przez dłuższy czas i nie kwestionowaną przez odbiorcę praktykę. Odbiorca, który do wytworzenia takiej praktyki się przyczynił, powinien być jednak częściowo obciążony obok dostawcy skutkami majątkowymi szkody poniesionej przez gospodarkę narodową (30 VI 1960 — RN 17/60).

§ 49 załącznika nr 2. W przypadku, gdy w czasie transportu nastąpił ubytek lub uszkodzenie przedmiotu dostawy, odbiorca, który nie przedsięwziął potrzebnych kroków celem umożliwienia dochodzenia odszkodowania od przewoźnika, nie

traci roszczenia w stosunku do dostawcy, gdy z okoliczności sprawy wynika, że odpowiedzialność przewoźnika w ogóle nie wchodziła w grę (12 IV 1960 — RN 24/60).

Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 15 XII 1958 r. w sprawie szczegółowych przepisów o przydziałach, rozdzielnikach, uzgodnieniach dostaw i branżowych warunków dostaw drewna i wyrobów z drewna (M. P. nr 99, poz. 545)

§ 72 pkt 1 załącznika nr 2. Komisja Arbitrażowa, która ustaliła, że odbiorca nie miał podstaw do odmowy przyjęcia dostarczonego towaru i do zwrotu tego towaru dostawcy, może mimo to oddalić wniosek dostawcy o zasądzenie należności za towar i w ten sposób rozwiązać umowę, jeżeli uzna, że zmuszanie odbiorcy do przyjęcia towaru byłoby gospodarczo niewskazane, ponieważ towar ten może być bardziej celowo rozprowadzony przez dostawcę (14 VI 1960 — RN 32/50).

Uchwała nr 14 Rady Ministrów z 5 I 1957 r. m sprawie umów o roboty budowlano-montażowe (M. P. nr 4, poz. 28)

§ 40 ust. 4 załącznika — ogólne zasady umów o roboty budowlano-montażowe. Jeżeli w wyniku przetargu strony w zawartej umowie o dzieło ustaliły ryczałtowe wynagrodzenie za wykonanie dzieła w podanej w ofercie kwocie, którą strony określiły jako maksymalną, wówczas wykonawca nie ma prawa żądać wynagrodzenia wyższego, powołując się na uzyskane po przetargu zatwierdzenie wyższej stawki wynagrodzenia przez organ właściwy do ustalenia cen.

Z motywów uzasadnienia:

„Główna Komisja Arbitrażowa słusznie przyjęła w zaskarżonym orzeczeniu, powołując się na § 40 ust. 4 wspomnianych wyżej ogólnych zasad umów o roboty budowlano-montażowe, że w pewnych przypadkach w obrocie uspołecznionym dopuszczalne jest ustalenie wynagrodzenia ryczałtowego.

Również w przypadku, o który chodzi w rozstrzyganym sporze, uznać należy za dopuszczalne ustalenie wynagrodzenia ryczałtowego, biorąc w szczególności pod uwagę specyficzny i wyjątkowy charakter wykonywanych robót. To wynagrodzenie ryczałtowe powinno być stosownie do § 3 umowy zatwierdzone przez Komisję Kalkulacji Cen.

Wypaczałoby jednak istotę i cel przetargów przyjęcie stanowiska, że jednostka gospodarki uspołecznionej, która celem zawarcia umowy z inną jednostką tej gospodarki zgłasza ofertę z podaniem wysokości wynagrodzenia, przy pomocy której eliminuje swoich konkurentów, może żądać wyższego wynagrodzenia jedynie dlatego, że następnie uzyskała zatwierdzenie wyższej ceny przez odpowiednią jednostkę. Bezpieczeństwo obrotu prawnego wymaga, ażeby jednostki zgłaszające w przetargu oferty w przedmiocie wykonania robót (czy dostaw) miały zatwierdzone w obowiązującym trybie ceny. W przypadku gdy wykonawca zgłasza ofertę oznaczając cenę przed jej zatwierdzeniem, czyni to na własne ryzyko i brak jest podstaw do przyjęcia, że zamawiający, który zawarł umowę w oparciu o ofertę, zobowiązany jest do zapłaty różnicy między ceną ofertową a zatwierdzoną następnie ceną wyższą” (14 VI 1960 — RN 41/60).

Zarządzenie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 14 IV 1958 r. (M. P. nr 32, poz. 186 ze zmianami)

§ 66 załącznika — ogólne zasady umów o roboty budowlano-montażowe. Okoliczność, że odstąpienie przez zamawiającego od umowy na wykonanie robót budowlano-montażowych nastąpiło w wyniku decyzji jednostki nadrzędnej zamawia

jącego, nakazującej wstrzymanie robót — nie zwalnia zamawiającego od obowiązku zapłaty wykonawcy odszkodowania za odstąpienie od umowy. (13 I 1960 — CA 665/59).

Zarządzenie Prezesa Komitetu do Spraw Urbanistyki i Architektury z dnia 11 VII 1957 r. w sprawie ramowych zasad sporządzania i zatwierdzania założeń oraz dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla inwestycji (M. P. nr 62, poz. 383)

§§ 12 i 36. Biuro projektów nie powinno przystąpić do opracowania projektu technicznego przed zatwierdzeniem projektu wstępnego i dlatego nie ma ono prawa do wynagrodzenia za wykonanie — nawet za wiedzą inwestora — projektu technicznego przed zatwierdzeniem projektu wstępnego, jeżeli ten projekt techniczny okazał się następnie nieprzydatny wskutek niezatwierdzenia projektu wstępnego (8 III 1960 — RN 81/59).

Zarządzenie przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 26 maja 1954 r. — w sprawie przekazania Ministrowi Przemysłu Drobno i Rzemiosła oraz prezydiom wojewódzkich rad narodowych uprawnień do ustalania cen zbytu artykułów zaopatrzeniowych i inwestycyjnych, produkowanych przez przedsiębiorstwa państwowego przemysłu drobnego, przedsiębiorstwa przemysłu spółdzielczego, nadzorowane przez Ministra Przemysłu Drobno i Rzemiosła — oraz przedsiębiorstwa gospodarki nie uspołecznionej (M. P. nr A-52, poz. 697)

Zwyzka cen surowca nie powoduje automatycznie podwyżki wynagrodzenia wykonawcy za dzieło.

Z motywów uzasadnienia:

„Zwyzka cen surowca, która nastąpiła z dniem 1 stycznia 1957 r., nie może automatycznie pociągnąć za sobą wyższe ceny gotowego produktu. W umowie bowiem strony ustaliły, że rozliczenie za wykonane meble nastąpi według cen zatwierdzonych we właściwym trybie. Cenę taką ustaliła Wojewódzka Komisja Cen i pozwany cenę tę uścił. Od decyzji Wojewódzkiej Komisji Cen ustalającej cenę za wykonane meble strona powodowa nie złożyła odwołania i nie uzyskała zmiany tej ceny po podwyżce cen surowca. Pismo Wojewódzkiej Komisji Cen z dnia 18 września 1958 r. nie może oznaczać ustalenia nowej ceny. W piśmie tym bowiem wskazała Wojewódzka Komisja Cen jedynie, że wartość mebli przy przyjęciu cen surowca z 1957 r. wzrosła o kwotę w tym piśmie podaną. Z dniem zmiany cen surowca strona powodowa nie zawiadomiła pozwanego, jako zamawiającego, że cena mebli ulegnie zmianie. Gdyby strona powodowa zawiadomiła pozwanego we właściwym czasie o zmianie pierwotnej ceny, wówczas pozwany mógłby odstąpić od umowy w całości albo w części bądź też zmienić umowę, zlecając wykonanie mebli z surowca tańszego” (17 II 1960 — RN 62/59).

Zarządzenie Ministra Energetyki z dnia 19 VII 1952 r. w sprawie warunków dostawy energii elektrycznej przez przedsiębiorstwa podlegające Ministrowi Energetyki — załącznik nr 3 (M. P. nr A-75, poz. 1201)

Zakład energetyczny ponosi odpowiedzialność za szkody wywołane przerwą w dostawie energii elektrycznej jedynie w tych przypadkach, gdy uszkodzony udowodni, że przerwa nastąpiła z winy zakładu energetycznego (17 IX 1959 — XVI 184/59).

Zebrał
Zenon Klafkowski